

ISBN 978-963-306-248-7

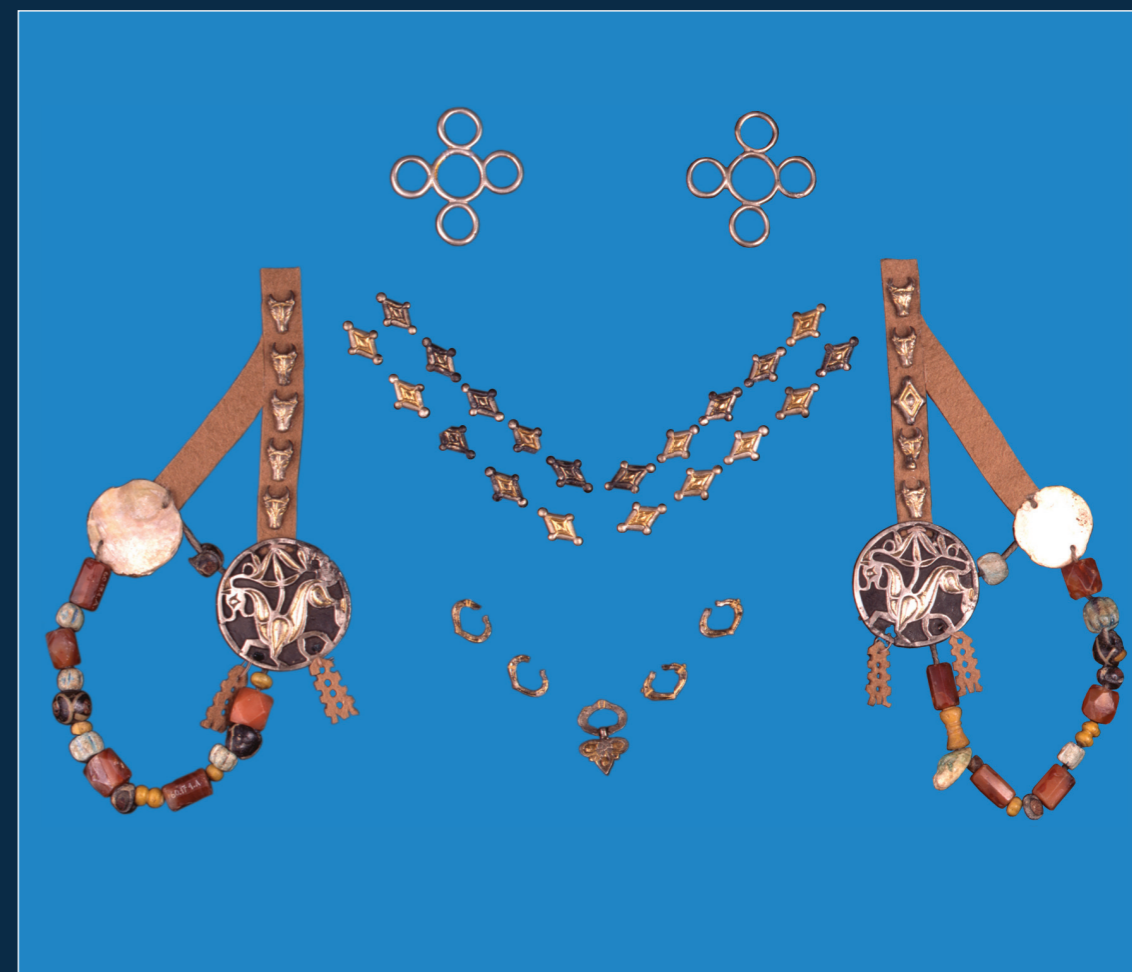
9 789633 062487

TÓTH ANIKÓ: A NYÍRI MEZŐSÉG A 10–11. SZÁZADBAN

TÓTH ANIKÓ

A NYÍRI MEZŐSÉG A 10–11. SZÁZADBAN

SZEGED 2014

MAGYARORSZÁG HONFOGLALÁS KORI ÉS KORA ÁRPÁD-KORI SÍRLELETEI 7.

Sorozatszerkesztő:
Kovács László és Révész László

ISBN 978-963-9046-79-5 Ö
ISBN 978-963-306-248-7
ISSN 1219-79-71

Szerkesztő:
FELFÖLDI SZABOLCS

Technikai szerkesztő:
TÓTH CSABA

Lektorálta:
KOVÁCS LÁSZLÓ és RÉVÉSZ LÁSZLÓ

A rajzokat készítette:
DIENES Ö. ISTVÁN, BÁNÓ ATTILA, BENKE ZSOLT,
F. BODNÁR KATALIN, TÓTH ANIKÓ

A fényképek
Dienes István hagyatékából származnak, a készítő megjelölése nélkül

Az angol nyelvű összefoglalót fordította:
TÖRŐCSIK ZOLTÁN

Borítóterv:
ABINÉRI GÁBOR

A borítón:
Tiszaeszlár-Bashalom-Fenyvespart II., ékszergarnitúra
Tiszaeszlár-Sinkahegy környéke, ereklyetartó mellkereszt
Tiszaeszlár-Bashalom-Fenyvespart II., tarsolyzáró csontlemez

A fényképeket készítette:
DABASI ANDRÁS

TÓTH ANIKÓ

A NYÍRI MEZŐSÉG A 10–11. SZÁZADBAN

Függelék

Jakab Attila: A Tiszadob-sós-széki 10. századi temetőrészlet

Szeged
2014

A kötet a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszéke,
a Magyar Nemzeti Múzeum
és a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Régészeti Intézet
közös kiadványa

A kötet az ELTE BTK Történettudományi Doktori Iskola Régészeti Programja keretében
Tóth Anikó által 2009-ben megvédett, azonos című PhD-disszertáció felhasználásával készült

Készült
az OTKA K84159. számú kutatási és PUB-K 110149. számú publikációs pályázatának
anyagi segítségével

OTKA

© Tóth Anikó, 2014
© SZTE BTK Régészeti Tanszék, 2014

Nyomás és kötészet:
Kódex Könyvgyártó Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

I. A NYÍRI MEZŐSÉG TERMÉSZETI FÖLDRAJZA	9
I.1. A táj jellege	9
I.2. A felszín kialakulása	9
II. TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK	11
III. KUTATÁSTÖRTÉNET, ADATBÁZIS	15
IV. A NYÍRI MEZŐSÉG 10–11. SZÁZADI TEMETŐINEK SÍRLELETEI	17
IV.1. Tiszadada-Kisbotos tábla	17
1.1. Leletkörülmények	17
1.2. Irodalom	17
IV.2. Tiszaeszlár-Bashalom-Csengőspart	18
2.1. Leletkörülmények	18
2.2. Sírleírások	19
2.3. Értékelés	24
2.4. Irodalom	24
IV.3. Tiszaeszlár-Bashalom-Fenyvespart I.	25
3.1. Leletkörülmények	25
3.2. Sírleírások	25
3.3. Értékelés	29
3.4. Irodalom	33
IV.4. Tiszaeszlár-Bashalom-Fenyvespart II.	34
4.1. Leletkörülmények	34
4.2. Sírleírások	34
4.3. Értékelés	38
4.4. Irodalom	45
IV.5. Tiszaeszlár-Dióskerti tábla	46
5.1. Leletkörülmények	46
5.2. Sírleírások	46
5.3. Értékelés	50
5.4. Irodalom	53
IV.6. Tiszaeszlár-Hegyeshatár	54
6.1. Leletkörülmények	54
6.2. Irodalom	54
IV.7. Tiszaeszlár-Sinkahegy környéke	55
7.1. Leletkörülmények	55
7.2. Leletleírás	56
7.3. Irodalom	56
IV.8. Tiszaeszlár-Újtelep (Lőkös-dűlő)	57
8.1. Leletkörülmények	57
8.2. Sírleírások	58
8.3. Értékelés	59
8.4. Irodalom	60
IV.9. Tiszaeszlár-Vörösmarty utca	61
9.1. Leletkörülmények	61
9.2. Sírleírások	61
9.3. Értékelés	62
9.4. Irodalom	64
IV.10. Tiszalök-Fészekalja-dűlő	65
10.1. Leletkörülmények	65
10.2. Sírleírások	66
10.3. Értékelés	71
10.4. Irodalom	72

IV.11. Tiszalök – a főszolgabírói lakás kertje	73
11.1. Leletkörülmények	73
11.2. Irodalom	73
IV.12. Tiszalök-Halmi-birtoktest	74
12.1. Leletkörülmények	74
12.2. Irodalom	74
IV.13. Tiszalök-Halmi-domb	75
13.1. Leletkörülmények	75
13.2. Sírleírások	75
13.3. Értékelés	76
13.4. Irodalom	76
IV.14. Tiszalök-Halmi-part	77
14.1. Leletkörülmények	77
14.2. Irodalom	77
IV.15. Tiszalök-Kisfástanya	78
15.1. Leletkörülmények	78
15.2. Sírleírások	79
15.3. Irodalom	79
IV.16. Tiszalök-Kövestelek	80
16.1. Leletkörülmények	80
16.2. Sírleírások	81
16.3. Értékelés	105
16.4. Irodalom	107
IV.17. Tiszalök-Rázompusztá, Gyémántpart	108
17.1. Leletkörülmények	108
17.2. Sírleírások	108
17.3. Értékelés	116
17.4. Irodalom	117
IV.18. Tiszalök-Rázompusztá II.	118
18.1. Leletkörülmények	118
18.2. Sírleírások	118
18.3. Értékelés	121
18.4. Irodalom	122
IV.19. Tiszalök-Rázompusztá III., Korniss Ferencné birtoka	123
19.1. Leletkörülmények	123
19.2. Irodalom	123
IV.20. Tiszalök-Vajasdomb	124
20.1. Leletkörülmények	124
20.2. Sírleírások	124
20.3. Értékelés	130
20.4. Irodalom	133
IV.21. Tiszalök-Vay kastély	134
21.1. Leletkörülmények	134
21.2. Irodalom	134
IV.22. Tiszavasvári-Aranykerti tábla	135
22.1. Leletkörülmények	135
22.2. Sírleírások	135
22.3. Értékelés	140
22.4. Irodalom	144
IV.23. Tiszavasvári-Császárszállás	145
IV.24. Tiszavasvári-Deákhalm	146
24.1. Leletkörülmények	146
24.2. Sírleírások	146
24.3. Értékelés	147
24.2. Irodalom	148

IV.25. Tiszavasvári-görög katolikus templom környéke	149
25.1. Leletkörülmények	149
25.2. Irodalom	149
IV.26. Tiszavasvári-Vasvári Pál utca 134.	150
26.1. Leletkörülmények	150
26.2. Irodalom	150
IV.27. Tiszavasvári-Józsefháza	151
27.1. Leletkörülmények	151
27.2. Sírléírások	151
27.3. Értékelés	152
27.4. Irodalom	152
IV.28. Tiszavasvári-Kincsespart	153
28.1. Leletkörülmények	153
28.2. Irodalom	153
IV.29. Tiszavasvári-Nagy Gyepáros	154
29.1. Leletkörülmények	154
29.2. Sírléírások	154
29.3. Értékelés	157
29.4. Irodalom	158
IV.30. Tiszavasvári-nyíregyházi úti tanyák/II. dűlő	159
30.1. Leletkörülmények	159
30.2. Sírléírások	160
30.3. Értékelés	162
30.4. Irodalom	162
IV.31. Tiszavasvári-Paptelekhát-halastó	163
31.1. Leletkörülmények	163
31.2. Leletleírások	163
31.3. Irodalom	164
IV.32. Újtikos-Demeteri gödrök	165
32.1. Leletkörülmények	165
32.2. Sírléírások	165
32.3. Értékelés	168
32.4. Irodalom	169
V. TEMETKEZÉSI SZOKÁSOK	171
VI. LELETANYAG	183
VI.1. Ékszerek, ruhadíszek	183
VI.2. Méltóságjelvények	221
VI.3. Fegyverek	225
VI.4. Lószerszámok	231
VI.5. Használati eszközök	235
VI.6. Edények	238
VI.7. Érmék	239
VII. A NYÍRI MEZŐSÉG A 10–11. SZÁZADBAN – TELEPÜLÉSSZERKEZET A TEMETŐK TÜKRÉBEN	243
VIII. THE 'MEZŐSÉG' OF THE 'NYÍRSÉG REGION' IN THE 10TH–11TH CENTURY	255
VIII.1. Geomorphology	255
VIII.2. Historic preliminaries	255
VIII.3. Research history and data used	255
VIII.4. Mortuary gifts from the 10th and 11th centuries unearthed in the 'Mezőség' of the 'Nyírség Region'	256
VIII.5. Burial rituals	256
VIII.6. The artifacts	258
VIII.7. Conclusions	259
IX. IRODALOMJEGYZÉK	261

X. RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK	275
XI. FÜGGELÉK (JAKAB ATTILA: A TISZADOB-SÓS-SZÉKI 10. SZÁZADI TEMETŐRÉSZLET)	277
XI.1. Az ásatás előzménye	277
XI.2. Leletkörülmények	277
XI.3. Sírleírások	277
XI.4. A leletanyag	284
XI.5. A temető szerkezete és kronológiája	292
XI.6. Összegzés	294
XI.7. Kiss-Varga Miklós–Csedreki László: A Tiszadob-Sós-szék nevű lelőhelyen feltárt honfoglalás kori temetőrészlet anyagvizsgálatának eredményei	295
XI.8. Irodalomjegyzék	296
XII. TÁBLÁK	299